

Naprágy község

Naprágy község a Tornalja-i járáshoz tartozik. A község egy völgyecskében egyedül vonja meg magát. A völgyet északról dél felé átszelő patak a Lóczi-pusztá mellett elfutva Szent-Király községnél a Sajóba ömlik.

A völgyet kelet felé lankás halmok, nyugatra magasabb dombok övezik. Itt húzódnak a Szőlős hegyek s itt emelkedik a falutól északra Naprágy község legmagasabb /381 m/pontja a Kavicsos hegy.

Naprágy községgel határos helységek Poszoba, Kelemér, Szent-Király, Recske, Kövecses, Sajókeszi és Hubó.

A község nevének eredete

Hogy Naprágy honnan vette nevét, azt már sokan próbálták megfejteni. Például Lenkey Zsigmond pelsőczy tudós református lelkész a Nap ragyogásából származtatja a község nevét.

Rokon ezzel egy más délibábos magyarázat is, mely szerint Naprágy ebből jött volna-keletkezett volna. Naprádfa, ez pedig a Naprádfalvának rövidítése. Naprádfalva latinul „pagus Naprádi”. Naprád pedig nem egyéb, mint a hun – magyar népmonda Nimródja, kit a rege úgy tüntet fel, mint napistent. –Vannak, akik Naprágy /a régi oklevelekben Naprád / nevét a niphrádh/őshéber alakja naphrádh /zsidó szóból származtatják, ami azt jelenti, hogy „elszakadt, különvált”.

Mindez, természetesen, pusztá feltevés, hogy úgy mondjam a képzelet játéka. Valószínű, hogy Naprágy név a napred vagy napredok = előre, szláv szónak magyaros elváltoztatása. IV. ö. Podorád, Poprás stb. Hisz tudjuk, hogy e vidéket a magyarok bejövetele előtt a szlávok lakták. Magyarországon a régi okmányokban még egy másik község is fordul elő Naprád néven Szatmár megyében, melyet a magyaros nyelvhasználat idővel Nábrádra változtatott. Ma is így hívják.

A gömörmegyei Naprád neve III. Endre királynak egy 1232-ben kiadott diplomájában jön először elő. Majd 1323-ban Filep Nádornak egy határperben hozott ítélete említi, mint a Korpás és Kezen /Kesz/ urakkal határos községet. Zsigmond király idejében 1427-ben már Napragh névvel fordul elő, így említik a nagy Mátyás király okiratai is. Ez ideig több olyan virágzó községet sorolnak fel az okiratok Naprágy közelében, melyek ma csak puszták. Ilyen pl. Haripán. Egy 1351-iki okmány Alsó- és Felső- Haripán községet említ. Alsó- Haripán 1407-ben már, mint Szent- Demeter község jön elő. De mindkettőnél nevezetesebb volt a múltban Lóczy helysége /a mai Lóczy pusztá/mely már 1230-ban létezett villa Louch udvornicorum, vagy helyesebben locus udvornicorum néven. Mint a neve is mutatja,itt laktak a király udvari emberei. A mai Szent- Királyon u. i az Árpádházi királyoknak kastélyuk volt, melyben gyakran tartózkodtak. Haripán, Szent- Demeter és Lóczy községek kétségkívül a Török uralom idejében lettek pusztákká. Fel van írva, hogy 1558-ban a törökök az egész Száraz völgyet /így is hívják Naprágy környékét/Szuha /Zuha/ völgyet kegyetlenül kirabolták, elpusztították, fölégették. Majd 1567- ben Putnok várát is elfoglalták s körülbelül egy évtizedig bírták, a körül lakókat kegyetlenül sarcolták. Még 1609-ben is mindenféle munkákra hajtották őket. A törökök után jöttek a németek. Főként 1666- tól 1670-ig, még azon túl is sokat kellett szenvedni Naprágynak a Putnokon és Szendrőn tanyázó német zsoldosoktól. Nem csoda,ha ily módon pusztává lett több virágzó község. Naprágy azonban túlélte a keserves időket. 1642-ben már Naprágy néven fordul elő,

míg végre kialakult mai Naprágy neve. Az 1746-ban történt összeírás alapján 218 magyar lakosa volt Naprágynak.

Az iskola

Naprágynban az egyház szervezése a XVI-ik század végén alighanem maga után vonta az iskola felállítását is, mert a reformációt nyomon követte mindenütt az iskolaállítás is. Adatunk van róla, hogy Naprágynban már 1625-ben iskolamester volt.

Később, nem tudni okból a külön tanítóságot megszüntették s a gyermekek nevelése és oktatása is a lelkipásztor teendője lett. Ez az állapot fennállott egész 1765-ig, amikor külön tanítói állást szervezett az egyház. Ekkor u. i. Varannay Mihály csak úgy fogadta el a papi tisztségre való meghívást, ha az egyház tanítóságot szervez és iskolát épít. Naprágy a feltételt elfogadta, az iskolát a mai funduson felépítette s tanítóul meghívta Pap Gál Kovács Istvánt.

De e szalmával fedett első kezdetleges iskolaépület nem sokáig felelt meg a rendeltetésének. 1819-ben szétverték és új iskolát építettek a régi telken, mely azonban Szathmáry Király Pál naprágyi birtokos kegyes akományából megnövekedett. Ő u. i. a mellette telkét /5 ½ öl hosszú 6 öl széles /az iskolának ajándékozta. Majd 1837-ben ismét növekedett az iskola fundusa. Ekkor Szívós János az ekklesia iránti hálás érzéstől indítva a Szívós családnak iskola melletti felkéből öt illető negyedrészt az iskola fundusának bővítésére ajánlá fel. Testvérei pedig a rájuk eső telekrészt rendkívül jutányos árban bocsátották az egyház rendelkezésére.

Az így megnövelt funduson építették aztán fel 1863-ban a mai iskolaépületet, miután az 1819-iki épület rommá és tarthatatlanná lett. Az iskola teljesen az egyház költségén épült Szívós Ferenc kurátor idejében, Pósa Mihály tanítóságában.

Ez az iskolaépület áll egy 60-70 növendéket magába fogadó tanteremből a tanító lakosztályából és a szükséges mellékhelyiségekből. Ma már nem felel meg teljesen hívatásának, úgyhogy az ügybuzgó lelkész és az egyház derék hívei azt tervezik, hogy mihelyt lehető lesz azonnal egy korszerű s minden kíváncsolomnak megfelelő iskolát fognak építeni.

Az iskola osztatlan hat osztályú elemi intézet egy tanító vezetése alatt ki egyszersmind kántor is. Hogy milyen színvonalon állott eleitől fogva, mutatja a naprágyi nép okossága, jó magaviselete, munkaszeretete s hazájához való ragaszkodása.

Az új iskola fölépítésének ügyét előre hozta a tanulók létszámának gyarapodása. Mivel a gyermekek száma meghaladja sőt még túl is haladja a 70-et az 1900-as évek elején, így az egyház új iskoláról gondoskodik. Magvásárolja Szuhay Zsigmond földbirtokostól a telket az épületekkel együtt és így 1909-ben felépült az új iskola. Ebben az új épületben kezdte meg a tanítást Varga István., aki tovább mint 30 évig volt a községben tanító. Itt is halt meg, testi maradványai a naprágyi temetőben pihennek.

A mai öregek gyakran emlegetik, de nem a jóságáról, hanem a durvaságáról. Volt rá példa, hogy a szegényebb gyermekeknek még a füleit is föltépte. Nagy különbséget tett a nemesek és a szegények között.

Tanítók

Naprágy legelső iskolamesteréről ennyi maradt fel:

1. 1625. Jún. 16. Hubay Zsófia, Bathy Istvánné és Hubay János közti zálogos contractust coramizálja /előttemezi/ Korpás György iskolamester.

Jóval később jön utána a tanítói állás rendszeresítésekor.

2. 1765-ben Pap Gál Kovács István
3. Csanádi Mihály
4. Károlyi István
5. Fazekas N.
6. Szemere N.
7. Kalas N.
8. Kosta András Naprágyban halt meg 1788-ban.
9. Szászi János
10. Benda István
11. Nagy Pál
12. Molnár József
13. Halászi István
14. Rácz Mihály 1799-ben
15. Pető József Pokorágyról jött, 4 évig lakott Naprágyban, ment Kőrösbe.
16. Lőrincz János. Hozták Kánóról 1810-ben. Szolgált 4 évig. Ment Beretkére.
17. Katona András. Hozták Szkárosról 1814-ben. Szolgált 2 évig, ment Szuhaforé.
18. Benke István. Jött Imoláról 1819-ben, szolgált 11 évig.
19. Némedy Sámuel. Jött Martonfalváról 1830-ban. Szolgált 32 évig. Meghalt Naprágyban 1862-ben.
20. Pósa Mihály 1862-ben jött. Szolgált 2 évig. Ment Csízbe.
21. Bona Pál. Jött Bejéből 1864-ben, lakott 7 évig, ment Radnótba

22. György Ferencz, jött 1871-ben, szolgált 4 évig.

23. Pálúr Mihály, hozták Trízsből 1875-ben egy év múlva visszament Trízsbé.

24. Szombathy Pál. Született Naprágyban. Szombathy Dániel lelkész fia. 1876-ban választották meg tanítónak, 1891-ben ment Berzétére.

25. Németh István előbb pelsőczy segédtanító, 1891-2 szept. 1-ig volt Naprágyban, amikor Tisza-Csegére választották meg kántortanítónak.

Utána a tanítói hivatal több hónapon keresztül nem töltötték be. A gyermekek tanítását Simon Mihály I. lelkész végezte.

26. Tömöl Andor 1893.ápr. – 1895 szept.

27. Kapéri Ferencz 1895 szept. – 1897 szept.

28. Varga István 1897 szeptembertől – 1929 szeptemberéig. Itt halt meg Naprágyban.

29. Pópa Gyula – nevét magyarosította Török Gyula: jött 1929- ben. Elment Csízbe. Az ő működése alatt lett 8 osztályos az iskola.

30. Gérecz István – Bejében született. Naprágyban kezdte tanítói hivatását – kiváló tanító volt.

/így emlegetik még ma is/1935- ben Budapestre költözött.

31. 1935-től – 1945-ig Ligárt Balázs volt a község tanítója. 1945 után Kálosára ment református lelkésznek